

Dušan Pajin
Beograd

Kulture Istoka (1984–1992)

Apstrakt *Kvartalni časopis Kulture Istoka (1984–1992) pokrenut je sa ambicijom da kako stručnoj javnosti, tako i širem krugu čitalaca u Jugoslaviji pruži uvide u bogato kulturno nasleđe – od Bliskog do Dalekog istoka. U podnaslovu je bilo naznačeno da je u pitanju „časopis za filozofiju, književnost i umetnost Istoka“, ali časopis je sadržao i priloge posvećene različitim religijama Istoka. Pojedini tematski brojevi su bili komparativnog karaktera, tj. uključivali priloge na datu temu broja, koji su obuhvatali određena učenja, kako istočne, tako i zapadne tradicije (filozofiju, religiju itd). Inače, u skorije vreme urađene su dve prezentacije časopisa na internetu – tako da tekstove koje ćemo navoditi čitaoci mogu pročitati na sajtu: <http://yu-budizam.com/knjige/#kulture>. U ovom prikazu ukazaćemo samo na relevantne tekstove vezane za filozofiju i njoj srodna područja, kao što su meditacija, etika, mistika, ili psihologija.*

Cljučne reči *filozofije Istoka, meditacija, etika, mistika.*

33

Časopis *Kulture Istoka* bio je jedinstven u regionu jugoistočne Evrope. Ove godine se navršava 21. godina od gašenja časopisa *Kulture Istoka*. Izdavač časopisa bile su „Dečje novine“, čija je centrala bila u Gornjem Milanovcu, gde je izdavač osnovan, ali je veći deo redakcije bio u Beogradu, od kraja 70-ih godina.¹

Časopis *Kulture Istoka* pokrenut je 1984, kao i časopis za vizuelne umetnosti *Moment* (glavni urednik Jerko Denegri), a oba su ugašena 1992. godine.

¹ Krajem 1956, sa Aleksandrom Lazarevićem, u Gornjem Milanovcu, Srećko Jovanović osniva list za decu *Dečje novine*, u okviru vannastavne aktivnosti učenika. Tiraž je ubrzo počeo da raste, pa je osnovano izdavačko preduzeće istog imena, koje će narednih tridesetak godina biti u ekspanziji i izdavati stripove, knjige i druga izdanja. „Dečje novine“ su izdavale brojne popularne časopise kao *Tik-Tak*, *Zeka*, *Eks almanah*, *Ju Strip*, *Gigant*, *Biser strip*, *Nikad robom* i *Džuboks*, a od 1984. i akademске časopise, kao *Kulture Istoka* i *Moment* (za vizuelne umetnosti).

Srećko Jovanović (1930–2008) je diplomirao slavistikuna Filološkom fakultetu u Beogradu, a od 1956. do penzije 1995. bio je glavni urednik izdanja „Dečjih novina“ i nosilac najvažnijih projekata. Više puta je nagrađivan za svoj rad (Vukova nagrada za razvoj srpskog jezika i kulture, Nagrada Zmajevih dečjih igara za doprinos u negovanju književnosti za decu, Orden rada sa zlatnim vencem za celokupnu delatnost), a 2008. Beogradski strip salon mu je uručio priznanje za doprinos u razvoju stripa u Srbiji.

Kulture Istoka su izlazile od 1984–1992. kvartalno, ukupno 33 broja (nulti–32).

Glavni urednik nultog broja i broja 1–2 bio je profesor Filološkog fakulteta dr Tode Čolak (1931–1990), a od broja 3 do broja 32 (tj. do gašenja) tu ulogu je preuzeo autor ovog teksta.² Od broja 3 formirana je i redakcija časopisa sa autorima iz različitih delova tadašnje Jugoslavije, od Srbije do Slovenije.

U uvodniku redakcije, u nultom broju, izložena je platforma koja je potvrđena tokom izlaženja časopisa.

34

Za mnoge od nas kulturna baština Grčke, Rima i hrišćanstva još uvek de facto, ako ne više i nominalno, označava kulturnu baštinu sveta u celini, što predstavlja nimalo bezazlenu kratkovidost, kada su nam istraživanja ne-evropskih kultura i dostupna i potrebna, ne samo radi razumevanja i asimilacije osobnosti tih drugih kultura, već i zbog samorazumevanja vlastite kulture, čije je nepristrasno prevrednovanje na osnovu uporednih istraživanja kultura u istoj meri jedno od preko potrebnih zaveštanja našeg vremena.

Kao skroman pokušaj da se odgovori na neke od ovih potreba pokrenut je i časopis „Kulture Istoka“. Iako je zamišljen da u svom sadašnjem tematskom opsegu pokriva i istražuje samo kulture istočnih naroda – u rasponu od Bliskog istoka do Japana – dakle, da ne pokriva i područje ne-evropskog uopšte, ipak verujemo da i ovako omeđeno polje istraživanja može, u našim uslovima, dati svoj mali doprinos dijalogu i sporazumevanju između kultura.

S druge strane, sama upućenost na Aziju opravdana je iz više razloga. Prvo, narodi tog područja su u drugoj polovini 20. v. vidnom snagom stupili na svetsku pozornicu i tako skrenuli pažnju svetske javnosti na bogatstvo i složenost svojih kulturnih baština.

² Redakciju su činili članovi iz različitih delova eks-Jugoslavije. Redakcija 1985: David Albahari, Rade Božović, Mirko Gaspari, Vesna Grubić, Zorana Jeremić, Radoslav Mirosavljev, Ljiljana Nikolić-Yamagishi, Dejan Razić, Mitja Saje, Nenad Fišer, Ivan Šop. Redakcija se s vremenom menjala, pa su 1991. redakciju činili: David Albahari, Karmen Bašić, Mirko Gaspari, Maja Milčinski, Branko Merlin, Anđelka Mitrović, Vlasta Pacheiner-Klander, Radosav Pušić, Jasna Šamić i Miroslav Tanasijević.

U izdavačkom savetu su bili: David Albahari (zamenik predsednika), Bogdan Bogdanović, Ljiljana Bojanić, Jovan Ćirilov, Ašer Deleon, Desanka Gačić, Mirko Gaspari, Rada Iveković, Srećko Jovanović, Tvrtko Kulenović (predsednik), Ljiljana Nikolić-Yamagishi, Dušan Pajin, Ivan Šop, Darko Tanasković, Vinko Trček, Veljko Trojančević, Ljubica Vasiljević.

Lektor je bio Jovan Pejčić, a za likovno-grafičku opremu bili su zaduženi: Rade Rančić, nulti broj, od broja 1–2 do broja 25 Veljko Trojančević, od broja 26 do broja 32 Milan Jovanović. Časopis je bio bogato ilustrovan (sa koricama u boji) delima iz istočnih likovnih umetnosti. Tehnički urednici dobijali su likovni materijal uglavnom od glavnog urednika, ponekad i od autora tekstova.

Nadilaženje evrocentrizma

Ukratko, časopis je imao cilj da ospori i pokaže zastarelost evrocentrizma – tj. stanovišta da je evropska tradicija donela svetu filozofiju, umetnost, religiju i nauku koje su u svakom pogledu i u svakom vremenu bile iznad onoga što su razvile istočne kulture. Takvo stanovište zastupali su 80-ih godina 20. veka mnogi zapadni autori, i neki autori iz Jugoslavije, iako je već od početka 20. veka pa nadalje objavljen veći broj dela koja su pokazivala da je takvo stanovište neosnovano, bilo da je reč o filozofiji, umetnosti ili nauci. Ovde ćemo navesti samo dela i autore povezane sa filozofijom.

1) Tokom 20. veka javljaju se brojni autori i njihova dela posvećena istraživanju filozofije Istoka, koja bismo mogli razvrstati u više grupa (a unutar svake grupe više dela, od kojih navodimo samo neka).

a) Jedni su imali ambiciju (slično Jaspersu) da pruže (manje ili više) obuhvatan pregled (istoriju) filozofija Istoka i Zapada (Scharfstein 1988, 1998, Nakamura 1986).

b) Drugi su pisali istorije filozofija Istoka (Veljačić 1978, 1982).

c) Treći su pisali istorije filozofija pojedinih područja/zemalja Istoka – Indije (Radakrišnan 1964, Frauwallner 1973, Tucci 1982), Kine (Fung Julan 1971), ili islamske filozofije (Šarif 1990).

d) Četvrti su pisali istorijske preglede pojedinih filozofskih tradicija (škola/orijentacija) u sklopu filozofskih tradicija Istoka, bilo da je reč o širem uvidu u datu tradiciju – upanišade (Pajin 1980), joga (Elijade 1984, Pajin 1986), budizam (Warder 1970, Veljačić, 1977), ili o užoj oblasti neke tradicije – recimo, zen-budizam (Suzuki 1970).

e) Peti su pisali o razvoju pojedinih disciplina u određenim tradicijama (recimo, budistička logika – Stcherbatsky 1962), ili o ključnim pojmovima u pojedinim tradicijama (recimo, u budizmu – Stcherbatsky 1923, 1970)

f) Šesti su pisali leksikone, enciklopedije, pojmovnike ili rečnike. Nekad opšteg tipa, o istočnim filozofijama (*Lexikon der oestlichen Weisheitslehren* 1986), ili o indijskoj tradiciji uopšte (Walker 1968, Vučkovački-Savić 1995). A nekad vezani za određena učenja: jogu (Feuerstein 1990), budizam (Nyanatiloka 1996), taoizam (Pajin i Marinković 2004, *The Encyclopedia of Taoism* 2008).

g) Sedmi su posebnu pažnju posvetili komparativnoj ili transkulturnoj istoriji umetnosti i filozofiji umetnosti Istoka (Malraux 1951, Scharfstein 1988, Pajin 1997, 1998). Đuzepe Tuči (Giuseppe Tucci, 1894–1984) je delovao na nekoliko planova: od arheologije i istorije umetnosti do istorije filozofije (indijske i kineske).

Jedan od razloga i uporišta komparativne ili transkulturne filozofije jesu izvesne analogije koje se mogu uočiti već u polazu, a tiču se nekih zajedničkih problema i oblasti koje se javljaju u filozofijama starog veka, zatim značaj koji one pridaju usmenoj tradiciji, odnosno neposrednom kontaktu onih koji razmenjuju ideje, i udelu koji u toj ostavštini imaju dijalog, dijalektika itd.

36

2) Karl Jaspers (1883–1969) je bio jedan od evropskih filozofa 20. veka koji su se poduhvatili da prikažu istoriju filozofije ne ograničavajući svoj vidokrug i razumevanje samo na evropsku tradiciju. Jaspers je prvi tom dela *Veliki filozofi (Die Großen Philosophen)* objavio 1957, zatim su posthumno 1981. objavljena dva toma sa tim naslovom (*Die großen Philosophen*, Bd. 1–2), a godinu dana kasnije, kao zasebna knjiga, *Svetska istorija filozofije (Weltgeschichte der Philosophie)*, 1982), koja predstavlja neku vrstu platforme za (delom ostvaren) Jaspersov poduhvat prikazivanja svetske istorije filozofije. On je bio jedan u nizu mislilaca koji su tada zahvatili različite filozofske tradicije – od Japana do Evrope. Inače, japanski istoričar filozofije Hađime Nakamura je napravio osoben komparativan pregled filozofija Istoka i Zapada (1986) ne držeći se autorske sheme, nego su okosnica glavne zajedničke ideje.

Razdoblje kada se u starim kulturama Indije, Kine i Grčke javlja filozofija, Karl Jaspers naziva aksijalnim (osovinskim) i daje mu hronološko određenje – od 800. do 200. godine s. e. (Jaspers 1988: 1–21). Pritom ističe sledeće karakteristike koje smatra zajedničkim za promene u ovim kulturama, koje će dovesti do nastanka filozofije kao mlade i drugačije od mitskih tradicija.

- Čovek postaje svestan bića kao celine, svestan sebe i vlastitih ograničenja. Samo čovekovo postojanje je predmet promišljanja.
- Načinjen je korak ka univerzalnom, ka pitanjima i odgovorima koji obuhvataju horizont misaonog odnosa prema svetu.
- Grčki, indijski i kineski filozofi oslobađaju se mita kao okvira objašnjenja i razumevanja čovekovog položaja u svetu, njegove sudbine i nastojanja.

- Rođene su neke kategorije pomoću kojih i danas mislimo.
- Javljaju se duhovni pokreti i intelektualna razmena.
- Duhovna situacija u kojoj se to odigrava slična je na svim stranama (u Indiji, Grčkoj i Kini). To su male države, ponekad gradovi sa okolinom, sa izvesnim političkim pluralizmom i katkad u međusobnim sukobima.
- Međutim, najviša postignuća pojedinaca ne postaju opšte dobro. Kad je iscrpljena kreativnost dolazi proces dogmatizacije, a na političkom planu stvaranje imperija, kaže Jaspers.

Inače, u meri u kojoj je uopšte pouzdana hronologija vezana za ovo razdoblje, može se reći da je ovaj proces u Indiji nešto prednjačio u odnosu na srodan razvoj u Kini i Grčkoj.

Filozofije Istoka

37

Kad je reč o filozofijama Istoka, to područje je predstavljalo poseban izazov, jer u Jugoslaviji i Srbiji na katedrama za filozofiju u sklopu kurseva i predmeta istorije filozofije nisu prikazivane filozofije izvan evropske tradicije. Izvestan izuzetak od toga je bio u Zagrebu, gde je postojala katedra za indologiju vezana za studije jezika i književnosti, a objavljivan je i jedan broj knjiga iz oblasti indijske filozofije. Uglavnom, ovo područje je bilo neka vrsta rezervata, kako u odnosu na dominantne orijentacije (marksizam, analitička i kontinentalna filozofija), tako i u sklopu predmeta istorija filozofije.

Ukratko, za većinu filozofa u Jugoslaviji je važno da na Istoku nije bilo vrednije filozofske tradicije, da se tamo logos nije nikad osamostalio u odnosu na mitos, kao u antičkoj Grčkoj, da je ta misao ostala isprepletana sa mitom i religijom. Temi „Filozofija i religija“ je bio posvećen broj 21 *Kultura Istoka* iz 1989.

Redakcija časopisa *Kulture Istoka* je smatrala da adekvatnim priložima treba kod čitalaca afirmisati stanovište da je filozofija u kulturama Istoka imala potpuno samostalno mesto, koje je (kako smo naveli) steklo širi legitimitet u radovima brojnih istoričara filozofije tokom 20. veka, posvećenim filozofijama Istoka i komparativnoj filozofiji, koji su ovu predrasudu obarali.

1) Već u nultom broju, u okviru teme „Filozofija i kulture Istoka“, objavljena su četiri teksta, koji daju preglede pojedinih filozofskih tradicija Istoka:

- D. Pajin: Rađanje filozofije u Indiji,
- M. Gaspari: Kontekst i osobenosti kineske filozofije,
- M. Saje: Konfucijanizam kao ideologija tradicionalne Kine,
- D. Razić: Tri glavne filozofsko-religijske struje u japanskoj kulturi.

Ono što je – između ostalog – bilo karakteristično za filozofije Istoka i delom pokazano u ovim prilogima, jeste misaoni diverzitet, odnosno različitost filozofskih stanovišta, ne samo između pojedinih kultura (Indija, Kina, Japan), nego i unutar tih tradicija. Ovo je važno podvući jer često postoji tendencija da se filozofije Istoka svode na jedan imenitelj ili karakteristiku (kao neku specifičnu razliku u odnosu na zapadnu filozofiju), ili pak da se govori o tipično indijskim, kineskim ili japanskim shvatanjima, iako podrobniji uvidi otkrivaju velike razlike unutar pojedinih tradicija, tako da se onda uviđa kako takvo svođenje (na tipično indijsko, kinesko ili japansko) nije održivo.

38

U ovom broju su objavljena i dva polemička priloga, značajna za razumevanje filozofija Istoka. Prvi je osvrt Borislava Mikulića „Življenje filozofije ili epistemologizacija života“ na Veljačićevu knjigu *Ethos spoznaje u evropskoj i u indijskoj filozofiji* (BIGZ, Beograd 1982), a drugi Veljačićev odgovor na ovaj osvrt („Pismo o antikulturi“), koji je objavljen u istom broju jer je redakcija poslala Veljačiću Mikulićev tekst i sačekala njegov odgovor iz Sri Lanke da bi čitaocu bio dostupan u istom broju. Veljačić je nastavio saradnju sa časopisom, pa je u broju 16 (1988) objavljen i njegov tekst takođe polemičkog karaktera „O intimnosti filozofskog uverenja“.

U broju 29 (1991) objavljen je tekst Vilhelma Halbfasa „Isključenje Indije iz istorije filozofije“, u kome autor objašnjava različite aspekte ove isključivosti.

2) U sklopu filozofija Istoka, za mnoge čitaoce je iznenađenje kad saznaju da su u njima razvijane i neke posebne discipline, na primer logika. Među onima koji su tome posvetili posebnu pažnju bio je ruski filozof Ščerbatski, koji je napisao najpodrobniji prikaz budističke logike (Ščerbatsky 1962, dva toma). U dvobroju 1–2 (1984), u rubrici „Filozofija: logika i logike“, objavljena su tri teksta na tu temu:

- J. F. Štal: Negacija i zakon neprotivrečnosti u indijskoj misli,
- M. Uršić: Logički zaključak anumāna u indijskom sistemu nyāya i komparacija sa grčkom logikom,
- N. Fišer: Ka logici ništetnosti.

U broju 8 (1986) Aleksandar Bunardžić je objavio tekst „Paradoks i prevazilaženje sistema u zenu“ koji na svoj način govori o logici zena.

3) Meditacija je zanimljiv aspekt istočne misli i prakse, a u zapadnom viđenju bila je od interesa zapadnim psiholozima (brojne knjige o psihologiji meditacije) i filozofima kao duhovna praksa koja omogućuje filozofske uvide širokog spektra. Zbog toga se ova tema javlja u mnogim brojevima *Kultura Istoka*. Najpre u broju 4 (1985), u rubrici „Put meditativnog zadubljenja“, gde su objavljena dva teksta (profesora Veljačića i njegove ćerke):

- S. Veljačić-Akpinar: Sufizam,
- Č. Veljačić: Put meditativnog zadubljenja u đainizmu i budghizmu.

Tome su posvećena i dva teksta u broju 9 (1986):

- Jasutani-roši: Predavanja o zazenu,
- D. Pajin: Individuacija i meditacija.

39

O meditaciji iz ugla psihologije bilo je reči u temi broja 10 (1986) „Psihologija Istoka i Zapada“, gde su objavljeni tekstovi:

- K. Vilber: Psychologia perennis – spektar svesti,
- B. Vukašinić-Pecotić: Psihološke osnove meditacije,
- A. Kasamacu i T. Hirai: Elektroencefalografska studia zen meditacije (zazena),
- M. Kasper: Prostorna terapija i projekt maitri,
- D. Pajin: Psihoterapija i meditacija.

U prepletu sa filozofijom i meditacijom je i mistika, pa je stoga tema broja 13 (1987) bila „Mistika Istoka i Zapada“ (kasnije objavljen i zbornik sa tom temom, 1988):

- K. Keler: Mistička književnost,
- P. Marfi: Saznanje i ljubav,
- Ben-Ami Šarfštajn: Mističke tehnike,
- R. Gimelo: Misticizam i meditacija,
- L. Nordstrom: Misticizam bez transcendencije,
- L. Džejkobs: Jevrejska mistička svedočanstva,
- Dž. Čirban: Stupnjevi duhovnog razvoja u pravoslavlju,
- P. Đurić: Derviški obredi u Jugoslaviji.

Meditacija ima posebno važno mesto u tradiciji zena, a broj 14 (1987) je kao temu imao „Zen danas“ (kasnije objavljen i kao poseban zbornik, 1988).

Ovuhvatan pregled meditacije pružen je u temi broja 20 (1989) „Meditacija Istoka i Zapada“ (kasnije objavljen i kao zbornik, 1989):

- D. Pajin: Vrste i smisao meditacije,
- D. Golman: Usredsređivanje i sabranost,
- Š. Suzuki-roši: Meditacija soto zena,
- R. Klopenborg, R. Pelmejer: Vizualizacija u budističkoj meditaciji,
- Hui Neng: Meditacija i mudrost,
- T. Jamasaki: Meditacija u šingonu,
- Kroćenje slona i majmuna,
- G. Fojerštajn: Stupnjevi meditacije u jogi,
- M. Diškovski: Primordijalni treptaj,
- Daoističko unutrašnje umeće,
- E. Hofman: Jevrejska meditacija,
- V. Perišić: Molitva uma i molitva srca,
- San Huan de la Krus: Mračna noć,
- Svetlo sveta,
- L. Masinjon: Srce u muslimanskoj molitvi i meditaciji,
- T. Izucu: Unutrašnji preobražaj čoveka.

40

4) Granične kategorije su imale važno mesto u filozofijama Istoka, pa su tome bile posvećene sledeće teme u pojedinim brojevima:

- „Vreme i svet u istočnim filozofijama“, broj 9 (1986),
- „Smrt i reinkarnacija“, broj 15 (1988),
- „Početak i kraj sveta“, broj 19 (1989),
- „Ljubav i smrt na Istoku i Zapadu“, broj 31 (1992).

5) O budizmu je pisano u mnogim brojevima. U broju 6 (1985) Tomislav Smrečnik je objavio „Prilog uporednim istraživanjima budizma i savremene zapadne filozofije“.

U broju 11 (1987) je objavljena posebna tema („Budizam – svetlo Azije“), posvećena rasvetljavanju nekih aspekata budizma:

- Č. Veljačić: Indijski izvori Pironove filozofije *epoché*,
- V. P. Androsov: Korelacija filozofije i religije,
- A. Pecali: Nagarduna i Čandrakirti,
- T. Veter: O značaju pojma šunjata u *Sutri srca*,
- T. Izutsu: Unutarnji čovek u zenu,
- D. Pajin: Četvrti okret točka dharme.

6) Jedna od često ponavljanih predrasuda prema kulturama Istoka je da u njima nije afirmisan pojedinac, kao ni individualna sloboda, odnosno da su one fatalističke (kako u religijskim tako i u filozofskim učenjima).

Ovim pitanjima posvećena je tema „Sudbina i akcija“ u broju 24 (1990):

- K. Bol: Sudbina – fatum,
- A. L. Bešem: Shvatanje sudbine kod adivika,
- R. Pušić: Delanje i ne-delanje kod Zhuang Zia,
- Trud i sudbina – dijalog iz *Lieh-tzua*,
- V. Čung: Shvatanje sudbine,
- M. Gaspari: Paradoksi sudbine, delanja i ne-delanja,
- Vasištha: Vlastiti napor i sudbina,
- E. Verber: Sudbina i akcija u jevrejstvu,
- Đ. Janić: Sudbina u srpskom narodnom verovanju,
- D. Midić: Sudbina, greh i sloboda,
- M. Tanasijević: Čovek i sudbina u persijsko-islamskoj tradiciji,
- D. Pajin: Proricanje, sudbina i delanje.

Etičkim idejama u filozofijama Istoka posvećene su dve teme. U broju 28 (1991) „Zlatno pravilo i nenasilje“, a u broju 30 (1991) „Ideali ljudskog savršenstva“.

41

Primljeno: 15. maj 2013.

Prihaćeno: 7. jul 2013.

Bibliografija

Digitalne prezentacije *Kultura istoka*

<http://yu-budizam.com/knjige/#kulture>

Bhikkhu Nanajivako (1983), *Studies in Comparative Philosophy*, Colombo.

Elijade, Mirča (1984), *Joga*, Beograd: BIGZ.

Frauwallner, Erich (1973), *History of Indian Philosophy (I–II)*, New Delhi: M. Banarsidass.

Fung Ju-lan (1971), *Istorija kineske filozofije*, Beograd: Nolit

Jaspers, K. (1980), *Sokrat, Buda, Konfucije, Isus*, Beograd: „Vuk Karadžić“.

Jaspers, K. (1988), *Anaksimandar, Heraklit, Parmenid, Plotin, Anselmo, Laoce, Nagarđuna*, Beograd, „Vuk Karadžić“.

Jaspers, K. (1992), *Svetska istorija filozofije*, Novi Sad: Književna zajednica Novog Sada.

Lexikon der oestlichen Weisheitslehren (1986) (konzeption & redaktion Schuhmacher, S. & Woerner), Munchen: O. Wilhelm Barth Verlag.

Malraux, Andre (1951), *Les Voix du silence*, Paris: Gallimard (engl. Izdanje, 1978: *The Voices of Silence*, Princeton, University Press).

Nakamura, Hajime (1986), *A Comparative History of Ideas*, London: Unwin.

Nyanatiloka (1996), *Budistički rečnik*, Beograd: Pešić i sinovi.

Pajin, D. (1980), *Filozofija upanišada*, Beograd: Nolit.

Pajin, D. (1986), *Tantrizam i joga*, Beograd: Prosveta.

Pajin, D. (1997), *Unutrašnja svetlost – filozofija indijske umetnosti*, Novi Sad: Svetovi.

Pajin, D. (1998), *Druga zemlja, drugo nebo – filozofija umetnosti Kine i Japana*, Beograd: BMG.

Pajin, D. & Marinković, A. (2004), *Put zmaja – rečnik taoizma*, Beograd: Draganić.

- 42 Plott, John (1963–1984), *Global History of Philosophy* (I–IV), New Delhi: M. Banarsidass.
- Philosophy East Philosophy West: A Critical Comparison of Indian, Chinese, Islamic and European Philosophy*– (1978) (ed. Ben-Ami Scharfstein), Oxford University Press.
- Radakrišnan, Sarvepali (1964–1966), *Indijska filozofija* (I–II), Beograd: Nolit.
- Sacred Books of the East* (1962) (ed. by F. Max Muller), New York.
- Scharfstein, Ben-Ami (1988), *Of Birds, Beasts, and other Artists*, The New York University Press.
- Scharfstein, Ben-Ami (1998), *A Comparative History of World Philosophy: From the Upanishads to Kant*, State University of New York Press.
- Stcherbatsky, F. Th. (1962), *Buddhist Logic* (I–II), New York: Dover (petrogradsko izdanje, 1930).
- Šarif, M. M. (1990), *Historija islamske filozofije* (I–II), Sarajevo: Svjetlost.
- Stcherbatsky, F. Th. (1923), *The Central Conception of Buddhism and the Meaning of the Word „Dharma“*, London: Royal Asiatic Society.
- Stcherbatsky, F. Th. (1962), *Buddhist Logic* (I–II), New York: Dover (petrogradsko izdanje, 1930).
- Stcherbatsky, Th. (1970), *Conception of Buddhist Nirvana*, New Delhi: M. Banarsidass.
- Suzuki, D. T. (1970), *Essays in Zen Buddhism* (I–III), London: Rider.
- The Encyclopedia of Taoism* (2008, I–II) (ed. F. Pregadio), London: Routledge.
- Tucci, Giuseppe (1982), *Istorija indijske filozofije*, Beograd: Nolit.
- Veljačić, Č. (1961), *Komparativno proučavanje grčke i indijske filozofije* (doktorska teza branjena na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, u fondu Univerzitetske biblioteke u Beogradu).
- Veljačić, Č. (1977), *Budizam*, Beograd: „Vuk Karadžić“.
- Veljačić, Č. (1982), *Filozofija istočnih naroda* (I–II), Zagreb: Matica hrvatska.
- Veljačić, Č. (1978), *Razmeđa azijskih filozofija* (I–II), Zagreb: Liber.
- Vučkovački-Savić, Vera (1995), *Enciklopedijski rečnik indijske mitologije i religija*, Vrbas: Slovo.
- Watts, A. (1973), *Psychotherapy, East & West*, New York: Ballantine.
- Warder, A. K. (1970), *Indian Buddhism*, New Delhi: M. Banarsidass.
- Walker, B. (1968), *Hindu World* (I–II), London: Allen & Unwin.

Tematski zbornici

U „Dečjim novinama“ je 1988. pokrenuta edicija zbornika, kao prateće izdanje časopisa, u kojima su objavljivani pojedini temati časopisa uz dodatne tekstove. Zbornike je uređivao Dušan Pajin, povremeno u saradnji sa članovima redakcije časopisa. U periodu 1988–1991. objavljeni su sledeći zbornici:

- Zen danas*, 1988.
- Misticizam Istoka i Zapada*, 1988.
- Kultura tela i borilačke veštine*, 1989.
- Smrt i reinkarnacija*, 1989.
- Meditacija Istoka i Zapada*, 1989.
- Kosmologije – početak i kraj univerzuma*, 1990.
- Istočnjačka medicina*, 1990.
- Askeza i ljubav*, 1991.
- San, java i buđenje*, 1991.

Dušan Pajin

Cultures of the East (1984–1992)

Abstract

The quarterly journal, *Cultures of the East* (1984–92), was founded with the intention of presenting Near and Far East cultures to academics, as well as a wider audience, and illuminate some of its rich cultural heritage. The subtitle defined the journal as a “journal for Eastern philosophy, literature and art”. However it also contained other issues, such as religion. Some issues had a comparative approach, compiling studies (on philosophy, religion, etc.) of Eastern as well as Western origin on a given topic. Recently two digital internet presentations of the journal issues have been posted to the following site: <http://yu-budizam.com/knjige/#kulture>. In this text we will present relevant texts dedicated to philosophy and topics related to philosophy, like meditation, mysticism, ethics, or psychology.

Keywords Eastern philosophy, meditation, ethics, mysticism, psychology.